

بررسی تاثیر بودجه ریزی عملیاتی بر اثر بخشی هزینه های شرکت های تولید و پخش دارو شهر تهران

فرید عسگری^۱، الهام شاکری^۲

^۱ استادیار گروه اقتصاد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر، ایران.

^۲ کارشناسی ارشد مدیریت مالی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر، ایران.

Elishakeri_2020@yahoo.com

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی تاثیر بودجه ریزی عملیاتی بر اثر بخشی هزینه های شرکت های تولید و پخش دارو شهر تهران بود. روش تحقیق توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری کلیه دست اندرکاران بودجه ریزی در شرکت های تولید و پخش دارو شهر تهران می باشند؛ که تعدادشان ۱۹۰ نفر می باشد. برای تعیین حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان تعداد ۱۲۷ نفر به شیوه تصادفی - طبقه ای مشخص شدند. در این پژوهش ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه طوقی (۱۳۹۸) می باشد. همچنین ضریب آلفای کرونباخ برای پرسشنامه ۰/۸۵ به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون آزمون تی تک متغیره با نرم افزار SPSS ۲۳ استفاده گردید. نتایج نشان داد بودجه ریزی عملیاتی بر اثر بخشی هزینه های شرکت های تولید و پخش دارو شهر تهران تاثیر دارد.

کلید واژه ها: بودجه ریزی عملیاتی، هزینه های شرکت، پخش دارو.

مقدمه

بودجه ریزی عملیاتی از سال ۱۹۷۰ در ایالات متحد به عنوان نوآوری و ابداع به منظور تحول در نظام بودجه بندی آغاز شد و پیرو آن کشورهای دیگر نیز به تدریج این نظام بودجه بندی را برگزیدند. در تعریف این نظام، بیشتر پژوهشگران و کارشناسان بودجه بندی دولتی بر این نظر توافق دارند که بودجه ریزی عملیاتی، نوعی سیستم برنامه ریزی و بودجه ریزی است که بر رابطه بین بودجه هزینه شده و نتایج مورد انتظار تاکید دارد. این نظام حول دو محور "ارتباط بین شاخص عملکرد و ارزیابی" و "ارتباط بین بودجه و نتایج" می چرخد که در چارچوب آن، بخش های مختلف اداری بر اساس استانداردهای مشخص با عنوان شاخص های عملکرد پاسخگو هستند و مدیران در تعیین بهترین شیوه نیل به نتایج، از اختیار عمل بیشتری برخوردارند [۱].

نظام بودجه ریزی به عنوان یکی از خرده نظامهای مدیریتی و اقتصادی همواره مورد توجه دولتها و سازمانها بوده است. امروزه دولتها به دلایل زیادی، نیاز نسبتاً وسیعی به جامع نگری و تفکر سیستمی و در نتیجه یکپارچه سازی نظامهای مدیریتی و اقتصادی و ایجاد تحول در بخش دولتی داشته و به منظور افزایش بهره وری و برقراری ارتباط میان اهداف استراتژیک و کلان یا برنامه های عملیاتی، نظامهای بودجه ریزی خود را در یک فرایند بهبود یا تغییر به یک نظام عملکرد محور یا عملیاتی که در آن ارتباط بین اعتبارات بودجه ای و عملکرد دستگاههای اجرایی شفاف و قابل درک است نزدیک تر سازند و از این طریق پشتوانه اطلاعاتی معتبر و قابل اطمینانی برای تصمیمات بودجه ای فراهم آورند [۲].

در کشور ما، مدیریت بخش اعظمی از منابع اقتصادی به عهده دولت است و کیفیت مدیریت آن در وضعیت مردم آثار اساسی دارد و مدیران بخش دولتی در این میان نقش بسیار مهمی را در ترکیب منابع برای تحقق اهداف سازمانی و دولتی بر عهده دارند و در راستای عملکرد خود باید در برابر مردم و نمایندگان آنان، پاسخگو باشند. لازمه این پاسخگویی استفاده از ابزارهایی می باشد که کارایی عملیات دستگاه های دولتی را بالا برده و منجر به اثربخشی بهتر منابع مصرف شده گردد. از مهمترین ابزارهایی که می تواند مدیران را در این بخش یاری نماید استفاده از نظام بودجه ریزی عملیاتی به عنوان ابزار نتیجه گرا است که سعی در ایجاد پیوند میان منابع مصرف شده به نتایج حاصله مطلوب دارد [۳].

مطلق حق نگهدار و همکاران [۴] گزارش کردند امروزه اطلاعات به عنوان مهم ترین دارایی یک موسسه تلقی می شود و کاملیت و جامعیت اطلاعات در بازارهای رقابتی امروزه می تواند ابزار نیرومندی برای مدیران یک سازمان یا موسسه برای دستیابی به اهداف و راهکارهای سازمانی و استفاده ی کارآمد از منابع محدود و در اختیار سازمان و همچنین افزایش قابلیت پاسخگویی مدیران تلقی شود. نتایج و یافته های این تحقیق نشان می دهد که بین حسابداری تعهدی و بودجه ریزی عملیاتی رابطه مستقیم وجود دارد.

فرزانه [۵] مشاهده کردند بودجه ریزی عملیاتی بر پاسخگویی بهتر کارکنان سازمانها تاثیر کردند

رضایی و تندپور [۶] نشان دادند بودجه ریزی عملیاتی تاثیر مثبت معناداری بر بهای تمام شده؛ خدمات ارائه شده و مدیریت عملکرد دارد. همچنین نتایج آزمون فرضیات فرعی نشان داد که تجزیه و تحلیل حوزه های مالی و ارزیابی عملکرد، سرمایه گذاری و انتخاب پروژه، بودجه بندی و برنامه ریزی به ترتیب ۲۸ و ۲۵، ۲۰، ۲۲ درصد از تغییرات بهای تمام شده پیشبینی می کند و تجزیه و تحلیل حوزه های مالی، بودجه بندی و برنامه ریزی به ترتیب ۳۳ و ۴۴ درصد از تغییرات مدیریت عملکرد را پیش بینی می کنند.

آمن و گاتچو [۷] در پژوهشی به بررسی تاثیر فرایند بودجه ریزی عملیاتی بر اثربخشی سازمانی در دبی پرداختند. نتایج نشان داد فرایند بودجه ریزی عملیاتی بر اثربخشی سازمانی تاثیر دارد، آسانتینا [۸] در پژوهشی به این نتیجه رسیده اند که نشان داد بودجه ریزی عملیاتی بر عملکرد مالی شرکت های تولیدی تانزانیا تاثیر دارد و جوردن و هارکبارت [۹] به پژوهشی با عنوان بررسی اهداف و پیامدهای بودجه بندی عملیاتی در سازمان های دولتی پرداختند و مشاهده کردند بودجه بندی عملیاتی بر بهبود عملکرد و توسعه سازمانی تاثیر دارد. بنابراین از آنجایی که مهمترین اهداف دولت ها رسیدن به رشد اقتصادی و فراهم کردن خدمات عمومی و تحقق عدالت اجتماعی است. برای تحقق این اهداف باید وظایف دولتها در کنار وظایف مردم و نهادهای غیردولتی مشخص گردد، ساختار دولت تعیین شود و برای تحقق اهداف برنامه ریزی شود. برای تحقق برنامه ها، بودجه ریزی انجام می شود و با تخصیص منابع، وظایف دولت اجرا می گردد. بودجه ریزی عملیاتی از جمله مقوله هایی است که در بیشتر کشورهای توسعه یافته مورد استفاده قرار می گیرد و کشور ما ایران نیز به دلیل شرایط اقتصادی به وجود آمده و رکود تحمیل شده به دلیل تحریم ها و سایر مسایل اقتصادی چند سالی است در جهت تغییر نظام بودجه ریزی خود از حالت سنتی به بودجه ریزی عملیاتی است. اکنون باتوجه به مطالب فوق سوال اصلی تحقیق اینست که آیا بودجه ریزی عملیاتی بر اثر بخشی هزینه های شرکت های تولید و پخش دارو شهر تهران تاثیر دارد؟

روش تحقیق

روش تحقیق توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری کلیه دست اندرکاران بودجه ریزی در شرکت های تولید و پخش دارو شهر تهران می باشند؛ که تعدادشان ۱۹۰ نفر می باشد. برای تعیین حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان تعداد ۱۲۷ نفر به شیوه تصادفی - طبقه ای مشخص شدند. در این پژوهش ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه طوقی (۱۳۹۸) می باشد. همچنین ضریب آلفای کرونباخ برای پرسشنامه ۰/۸۵ به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون خی دو با نرم افزار SPSS ۲۳ استفاده گردید.

یافته ها

جدول ۱ بررسی تاثیر اجرای بودجه ریزی عملیاتی بر اثر بخشی هزینه های شرکت های تولید و پخش دارو

متغیر	میانگین	انحراف معیار	میانگین فرضی	t	درجه آزادی	سطح معناداری
تاثیر اجرای بودجه ریزی عملیاتی بر اثر بخشی هزینه های	۴/۷۶	۱/۷۱	۳	۱۲/۴۶	۱۲۶	۰/۰۰۰

نتایج جدول ۱ نشان می دهد که، میانگین اجرای بودجه ریزی عملیاتی بر اثر بخشی هزینه های ۴/۷۶ به دست آمده که بالاتر از میانگین فرضی یعنی ۳ است که این تفاوت با مقدار t محاسبه شده ۱۲/۴۶ با درجه آزادی ۱۲۶ در سطح ۹۹ درصد تفاوت معنادار می باشد (p < ۰/۰۱). لذا به لحاظ آماری می توان گفت بودجه ریزی عملیاتی بر اثر بخشی هزینه های شرکت های تولید و پخش دارو تاثیر دارد.

جدول ۲ بررسی تاثیر مدیریت عملکرد بودجه ریزی عملیاتی بر اثر بخشی هزینه های شرکت های تولید و پخش دارو

متغیر	میانگین	انحراف معیار	میانگین فرضی	t	درجه آزادی	سطح معناداری
تاثیر مدیریت عملکرد بودجه ریزی عملیاتی بر اثر بخشی هزینه های	۴/۰۷	۱/۳۲	۳	۹/۲۱	۱۲۶	۰/۰۰۰

نتایج جدول ۱ نشان می دهد که، میانگین مدیریت عملکرد بودجه ریزی عملیاتی بر اثر بخشی هزینه های شرکت های تولید و پخش دارو ۴/۰۷ به دست آمده که بالاتر از میانگین فرضی یعنی ۳ است که این تفاوت با مقدار t محاسبه شده ۹/۲۱ با درجه آزادی ۱۲۶ در سطح ۹۹ درصد تفاوت معنادار می باشد (p < ۰/۰۱). لذا به لحاظ آماری می توان گفت مدیریت عملکرد بودجه ریزی عملیاتی بر اثر بخشی هزینه های شرکت های تولید و پخش دارو تاثیر دارد.

جدول ۳ بررسی تاثیر تحلیل هزینه ها بودجه ریزی عملیاتی بر اثر بخشی هزینه های شرکت های تولید و پخش دارو

متغیر	میانگین	انحراف معیار	میانگین فرضی	t	درجه آزادی	سطح معناداری
تاثیر تحلیل هزینه ها بودجه ریزی عملیاتی بر اثر بخشی هزینه های	۴/۷۹	۱/۸۷	۳	۱۴/۸۶	۱۲۶	۰/۰۰۰

نتایج جدول ۳ نشان می دهد که، میانگین تحلیل هزینه ها بودجه ریزی عملیاتی بر اثر بخشی هزینه های شرکت های تولید و پخش دارو ۴/۷۹ به دست آمده که بالاتر از میانگین فرضی یعنی ۳ است که این تفاوت با مقدار t محاسبه شده ۱۴/۸۶ با درجه آزادی ۱۲۶ در سطح ۹۹ درصد تفاوت معنادار می باشد (p < ۰/۰۱). لذا به لحاظ آماری می توان گفت تحلیل هزینه ها بودجه ریزی عملیاتی بر اثر بخشی هزینه های شرکت های تولید و پخش دارو تاثیر دارد.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی تاثیر بودجه ریزی عملیاتی بر اثر بخشی هزینه های شرکت های تولید و پخش دارو شهر تهران بود. نتایج نشان داد بودجه ریزی عملیاتی بر اثر بخشی هزینه های شرکت های تولید و پخش دارو شهر تهران تاثیر دارد. این نتایج با یافته های مطلق حق نگهدار و همکاران [۴]، فرزانه [۵]، رضایی و تندپور [۶]، آمن و گاتچو [۷]، آسانتینا [۸] و جوردن و هارکبارت [۹] همراستا می باشد.

بنابراین چنین استنباط می شود که به طور کلی بودجه بندی عملیاتی می تواند در جهت برقراری ارتباط منطقی بین نیروهای بومی، سرمایه گذاران و کارگزاران دولتی از یک سو، و از سوی دیگر در ایجاد رابطه ای عقلانی بین تولید کنندگان دارو موثر باشد. بودجه ریزی عملیاتی یا بودجه بر حسب عملیات عبارت است از «بودجه ای که بر اساس وظایف، عملیات و پروژه هایی که سازمان ها تصدی اجرای آن را به عهده دارند، تنظیم می شود که می تواند بر اثر بخشی هزینه های شرکت های تولید و پخش دارو تاثیر بگذارد.

منابع

- طالبی، مریم؛ نخعی، حبیب اله؛ لاری دشت بیاض، محمود (۱۳۹۹) ارزیابی عناصر مؤثر بر استقرار نظام بودجه ریزی عملیاتی در شهرداری ها با استفاده از مدل استراتژیکی، Swot، جامعه شناسی سیاسی ایران، شماره ۱۲، رتبه ب، ۳۳۶۶ تا ۳۳۸۹
- خادمی، ساسان؛ احمدی، غلامرضا؛ رفیعی راد، جواد (۱۴۰۰) بررسی آمادگی اجرای بودجه ریزی عملیاتی (مورد مطالعه: ارتش جمهوری اسلامی ایران)، مجله: مدیریت نظامی، شماره ۸۳:۱۳۳ تا ۱۶۴
- توکلی، حدیثه (۱۴۰۰) بودجه ریزی عملیاتی و تاثیر فناوری اطلاعات بر آن در دادگستری استان چهارمحال و بختیاری، مطالعات اقتصاد، مدیریت مالی و حسابداری، دوره هفتم - شماره ۱ (21 صفحه - از ۳۰ تا ۵۰)
- مطلق حق نگهدار، معصومه؛ فهندژ سعدی، زهرا؛ شکاری مهرآبادی، فریبا (۱۴۰۱) بررسی رابطه ی بین بودجه و بودجه ریزی عملیاتی و حسابداری تعهدی در سازمان شهرداری شیراز: نهمین کنفرانس بین المللی تحقیقات بین رشته ای در مدیریت، حسابداری و اقتصاد در ایران
- فرزانه، نیما (۱۴۰۱) بررسی روند بودجه ریزی عملیاتی و اثرات آن بر پاسخگویی بهتر کارکنان سازمانها، هجدهمین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری
- رضایی، پرپوش؛ غلامرضا تندپور (۱۴۰۱) بررسی تاثیر بودجه ریزی عملیاتی بر بهای تمام شده خدمات در سازمانهای دولتی خدماترسان (مطالعه موردی شرکت آب فاضلاب و نیروی برق استان کهگیلویه و بویراحمد)، هشتمین کنفرانس بین المللی مطالعات نوین مدیریت و حسابداری در ایران
- Amen D.D, Getachewu P O.(2019) Impact of Budgeting Process on Organizational Effectiveness: Evidence from Wolaita Zone Selected Woreda Public Finance Sectors, Journal of Economics and Sustainable, Vol.10, No.1,

8. Asantina Y.S. (2018) examine the effects of budgeting on financial performance of manufacturing firms in Kinondoni district Dar es Salaam Tanzania, the degree of doctor at the University of Twente, on the authority of the rector magnificus
9. Jordan, Meagan M. and Hackbart, Merl. (2017). The Goals and Implementation Success of State Performance Based Budgeting. Journal of Public Budgeting, Accounting and Financial Management